

Taiteen perusopetuksen sanataiteen yleisen oppimäärän opetussuunnitelma

Jyväskylän kansalaisopiston sanataidekoulu

Kevät 2018

Katja Kontturi
Nea Kukkonen
Pia Niskanen

Jyväskylän kansalaisopiston sanataidekoulu toimii kulttuuri- ja liikuntalautakunnan alaisuudessa. Toiminta perustuu lakiin taiteen perusopetuksesta (633/1998) sekä sitä täydentävään asetukseen (813/1998). Opetushenkilöstön kelpoisuus perustuu asetukseen opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (986/1998).

Tämä opetussuunnitelma perustuu Opetushallituksen 20.9.2017 vahvistamaan taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteisiin (OPH-2069–2017).

Koulutuksen järjestäjä ei voi jättää noudattamatta tai poiketa opetussuunnitelman perusteista.

Jyväskylän kulttuuri- ja nuorisolautakunta on hyväksynyt tämän opetussuunnitelman 6.6.2018.

Sanataidekoulun toiminnassa noudatetaan Jyväskylän kaupungin ja Jyväskylän kansalaisopiston tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmia.

Sisällys

1. Sanataidekoulun toiminta-ajatus ja arvot	5
2. Oppimiskäsitys, oppimisympäristö ja työtavat.....	5
2.1 Oppimiskäsitys.....	5
2.2 Oppimisympäristö	6
2.3 Työtavat	7
3. Toimintakulttuuri.....	7
4. Opetuksen rakenne ja laajuus	8
5. Opetuksen yleiset tavoitteet	8
6. Varhaisiän opintojen tavoitteet ja sisällöt.....	9
7. Yhteisten opintojen opintokokonaisuudet.....	9
7.1 Yhteisten opintojen tasolta toiselle etenevät tavoitteet	9
7.1.1 Sanataiteilijana kehittyminen.....	10
7.1.2 Omaääninen kirjoittaminen.....	11
7.1.3 Elämyksellinen lukeminen	12
7.1.4 Taideprosessi ja julkaiseminen	13
7.2 Yhteisten opintojen opintokokonaisuudet ja niiden sisällöt.....	14
7.2.1 Hahmot ja miljöö	15
7.2.2 Tarinat.....	17
7.2.3 Kieli ja tunteet	19
7.2.4 Liikkuvat, näkyvät ja kuuluvat sanat.....	21
8. Teemaopintojen opintokokonaisuudet, niiden tavoitteet ja laskennalliset laajuudet	23
8.1 Opintokokonaisuuksiin sisältyvät teemat.....	23
8.2 Vapaavalintaiset teemat.....	24
9. Oppimisen arviointi ja todistukset.....	26
10. Oppimäärän yksilöllistäminen	26
11. Oppilaaksi ottamisen periaatteet.....	27
12. Yhteistyö huoltajien ja muiden tahojen kanssa.....	27
13. Toiminnan jatkuva kehittäminen.....	28
LIITE: Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän päättötodistus	29

Sanataide on löytöretki kielen ja taiteen mahdollisuuksiin. Se on monimuotoista eli puhuttua, kirjoitettua, visuaalista, audiovisuaalista tai digitaalista tekstiä. Sanataide on avoin kielen ja kulttuurin muutoksille, niinpä se on myös alati muuttuvaa, sanataidekoululaisten itsensä määrittelemää ja heidän näkyväksi tekemäänsä taidetta.

Sanataide mahdollistaa sen, mitä ei vielä ole, muokkaa sitä, mitä jo on ja täydentää sitä, mitä on aiemmin ollut.

“Todellinen löytöretki ei koostu uusista maisemista vaan siitä, että näkee toisin.”

– Marcel Proust

1. Sanataidekoulun toiminta-ajatus ja arvot

*”Sanataideharrastus on lapselleni valtava ilon lähde. Hän tulee sanisryhmän tapaamisesta hihittel-
len, riemusta kuplivana.”* – Oppilaan huoltaja toteaa Virvatuli-arvioinnissa.

Jyväskylän kansalaisopiston sanataidekoulu on olemassa, jotta monimuotoisten tekstien kirjoittamisen ja lukemisen harrastajat voivat kohdata toisensa, jakaa taiteen tekemisen iloja ja haasteita sekä kasvaa yksilöinä ja ryhmän jäseninä.

Opetussuunnitelmaan perustuva yleisen oppimäärän mukainen opetus on tasolta toiselle etenevää ja siinä huomioidaan oppilaiden omat tavoitteet. Sanataidekoulun opetus luo pohjan elinikäiselle taiteen, kirjallisuuden ja kirjoittamisen harrastamiselle ja antaa valmiuksia hakeutua alan jatko-opintoihin.

Sanataidekoulun tehtävä on kannustaa uteliaaseen ja aktiiviseen elämäntapaan. Opetus tukee oppilaan kasvua erilaisten ryhmien hyvinvoivaksi jäseneksi ja vahvistaa hänen yhteiskunnallista osallisuuttaan. Se rohkaisee vuorovaikutukseen oman itsen ja ympäröivän todellisuuden kanssa sekä edistää sosiaalisia taitoja ja kielen luovaa käyttämistä.

Opetus on avointa kaikille sanataiteesta kiinnostuneille lapsille ja nuorille. Siinä korostuu luonnon ja kulttuurin kunnioittaminen sekä erilaisuuden hyväksyminen. Tärkeitä arvoja ovat myös sanataiteen yhteisöllisyys, vastuullisuus ja eettisyys.

Sanataidekoulu on ennen kaikkea oppilaidensa näköinen. Oppilaiden omat arvot näkyvät heidän tekemässään taiteessa ja tavassaan toimia ryhmän jäseninä. Toveruus, oman ilmaisun vapaus ja jaetun hetken ilo ovat oppilaille tärkeitä. Sanataidekoulun arjessa korostetaan niitä pieniä tekoja, joilla huomioidaan omaa itseä ja toisia sekä vahvistetaan ryhmän yhteishenkeä.

Jyväskylän kansalaisopiston sanataidekoulu on Suomen sanataideopetuksen seuran jäsen ja on muutoinkin mukana valtakunnallisessa sanataiteen taiteen perusopetuksen kehittämisessä.

2. Oppimiskäsitys, oppimisympäristö ja työtavat

2.1 Oppimiskäsitys

Oppiminen on oman identiteetin, ihmiskäsityksen ja maailmankuvan rakentamista opiskeltavien tietojen ja taitojen avulla. Se auttaa etsimään omaa paikkaa maailmassa ja näkemään sen, mikä merkitys omalla oppimisella on koko yhteisön kehittymiselle.

Taiteen perusopetukselle ominaisen, tasolta toiselle etenevän oppimisen lähtökohtana ovat aistihavainnot ja niistä syntyvät kokemukset. Kokemuksista siirrytään asteittain kohti kielen ja ajattelun käsitteellistä tasoa ja entistä haastavampia taitoja. Tasolta toiselle eteneminen ei aina

tarkoita pelkästään uusien taitojen oppimista. Pitkäjänteiseen omien taitojen harjoitteluun kuuluu myös herkkyyden ja joustavuuden lisääntyminen aiemmin opittujen asioiden suhteen. Oman osaamisen tunnistaminen ja jakaminen sekä oppimiseen liittyvien tunnetaitojen harjoittelu kuuluvat olennaisesti oppimiseen.

Oppilas asettaa omia tavoitteita työskentelylleen sen mukaan, mikä tuntuu milloinkin kiinnostavalta ja tarpeelliselta. Pienenkin uuden asian kokeileminen voi olla päivän olennaisin oppimiskokemus.

Opettaja kulkee oppilaan rinnalla ja tukee oppimista. Hän huolehtii siitä, että sekä oppilaan omilla että kaikille yhteisillä tavoitteilla on mahdollisuus toteutua. Lisäksi opettaja varmistaa, että oppilas saa myönteisiä oppimiskokemuksia.

Sanataidekoulussa oppiminen perustuu kehollisuuteen, läsnäoloon hetkessä ja tilanteessa sekä ilmaisun vapauteen ja tekemisen iloon. Ilo syntyy itselle merkityksellisten asioiden oivalomisesta ja jakamisesta. Vuorovaikutus ryhmässä tukee oppimista ja auttaa löytämään oman paikan sanataiteen kentällä.

Oppiminen on jatkuvaa, elinikäistä muutosta. Oman oppimisen pohtimisen ja jäsentelyn lisäksi on hyvä tiedostaa, että taiteelliseen oppimiseen kuuluu usein myös intuitiivinen ja vaikeasti sanoitettava osuus. Pikku Prinssiä mukaillen: joskus sen voi nähdä parhaiten vain sydämellään.

2.2 Oppimisympäristö

“Sanataidekoulu on tila, jossa saa olla oma itsensä.” – Oppilas luonnehtii omaa harrastustaan.

Sanataidekoulun oppimisympäristön rakentuminen alkaa oppilaan oman mielen luovan tilan kunnioittamisesta ja ryhmän myönteisen yhteishengen tukemisesta. Yhteishenki syntyy empatiasta omaa itseä kohtaan ja sympatiasta ryhmän muita jäseniä kohtaan. Siihen sisältyy erilaisuuden hyväksyminen ja kavereiden kannustaminen.

Oppimisympäristöön kuuluu ryhmän yhteishengen lisäksi myös monitaiteinen ja sanataiteen menetelmiä uudistava työskentelyilmapiiri. Se ruokkii oppilaiden ilmaisunvapautta sekä monipuolista ja itselle ominaista aistien käyttöä.

Sanataidekoulun välineet ja opetustilat valitaan niin, että ne mahdollistavat opetussuunnitelman toteutumisen. Kynän ja paperin lisäksi opetuksessa tarvitaan monitaiteisen ja -menetelmällisen työskentelyn välineitä. Pitkäjänteinen tekstien muokkaaminen ja monimuotoisten tekstien tuottaminen edellyttävät myös riittävää tietotekniikan ja audiovisuaalisen tekniikan laitteistoa.

Sanataidekoulu tarjoaa opetusta eri puolilla kaupunkia. Oppilaat opiskelevat vuokratuissa luokkatiloissa ja niiden lähiympäristöissä, kirjastoissa sekä kirjallisuus- ja kulttuuritapahtumissa. Sanataidekoulun opetusta voidaan järjestää myös verkossa ja digitaalisissa oppimisympäristöissä.

2.3 Työtavat

Sanataidetta voi tehdä monin eri tavoin, mutta kaikkeen tekemiseen liittyy kertomisen ilo. Nuorimmat sanataiteilijat kertovat tarinansa suullisesti tai jakavat ne leikin, kuvan, äänen tai draaman avulla. Harrastuksen edetessä lisääntyy tekstin eri lajien pitkäjänteinen kirjoittaminen.

Kaikenikäisille sanataiteilijoille yhteistä on se, että opiskeltavia ilmiöitä tutkitaan ja jäsennellään sanataiteen käsitteiksi moniaistisesti ja monitaiteisesti. Tärkeitä työtapoja ovat myös yhteisöllinen ja kokemuksellinen oppiminen.

Työtavat perustuvat vuorovaikutukseen. Oppilas on vuorovaikutuksessa oman sisäisen maailmansa, ulkomaailman sekä omien arvojensa ja uskomustensa kanssa. Oman henkilökohtaisen työskentelyn lisäksi sanataidekoulussa panostetaan yhteisölliseen taiteen tuottamiseen ja uutta tekstiä luovaan lukemiseen. Kirjoitettua, kuultua ja luettua sekä monimuotoisia tekstejä käsitellään eri tavoin keskustellen ja toiminnallisesti.

3. Toimintakulttuuri

Sanataidekoulun oppilaiden hyvinvointia tukeva toimintakulttuuri perustuu aitoihin kohtaamisiin. Jokainen hyväksytään omana itsenään tasa-arvoiseksi ryhmän jäseneksi ja kaikki ovat kavereita keskenään. Kavereista pidetään huolta ja heidän kuulumisensa ovat tärkeitä. Jokaisella on kuitenkin oikeus määritellä raja oman elämänsä yksityisten ja julkisten asioiden välille sekä valita joustavasti erilaisia rooleja ryhmässä. Parhaimmillaan toimintakulttuuri motivoi sanataidekoulun oppilaita, huoltajia ja henkilökuntaa edistämään iloa ja yhteistä hyvää.

Ajattelu- ja toimintatapojen avoimuus tarkoittaa asioiden esittämistä ja tarkastelua sellaisina kuin ne oikeasti ovat. Kaiken ei tarvitse aina onnistua tai mennä hyvin. Erilaiset arvot ja työskentelytavat saavat törmätä toisiinsa hyväksyvässä ja rakentavassa ilmapiirissä.

Toimintakulttuuriin olennaisesti liittyvä opetuksen laatu syntyy tasa-arvoisesta ja toisia kunnioittavasta vuorovaikutuksesta, opetussuunnitelman noudattamisesta, opetuksen jatkuvasta kehittämisestä sekä turvallisista ja tarkoituksenmukaisista tiloista ja välineistä. Toiminnassa huomioidaan sananvapaus, yksityisyyden suoja ja tekijänoikeudet. Arjessa tehdään ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestäviä valintoja.

Toimintakulttuurin kehittäminen tarkoittaa jatkuvaa ilmapiirin, pedagogiikan, taiteenalan osaamisen ja johtamisen kehittämistä. Oman toiminnan avoimuuden lisäksi sanataidekoulu on avoin yhteistyölle ja palautteelle.

4. Opetuksen rakenne ja laajuus

Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän laskennallinen laajuus on 500 tuntia, josta yhteisten opintojen laskennallinen laajuus on 300 tuntia ja teemaopintojen 200 tuntia. Laskennallisen laajuuden tunti on 45 minuuttia.

Varhaisiän opintojen toteuttaminen ja laajuus päätetään lukuvuosittain.

7–18-vuotiaiden yhteiset opinnot

- Yhteisten opintojen tarkoituksena on taiteenalan perustaitojen hankkiminen. Niissä on tasolta toiselle etenevät tavoitteet ja sisällöt.
- Yhteisten opintojen laskennallinen laajuus on 7–8-vuotiailla 40t/lukuvuosi ja 9–18-vuotiailla 60t/lukuvuosi.

13–18-vuotiaiden teemaopinnot

- Teemaopintojen tarkoituksena on yhteisissä opinnoissa hankittujen taitojen laajentaminen. Kunkin teeman tavoitteet ja sisällöt muodostavat oman itsenäisen kokonaisuutensa.
- Ryhmällä on lukuvuoden aikana yksi opintojaksoon kuuluva teema ja se on laskennalliselta laajuudeltaan 25 tuntia. Tämän lisäksi ryhmä valitsee lukuvuosittain yhden vapaavalintaisen teeman, joka on laskennalliselta laajuudeltaan 15 tuntia. Jos resurssit sallivat, voidaan lukuvuoden aikana tarjota oppilaille myös muita vapaavalintaisia teemoja.
- Jokaiseen teemaan sisältyy viisi tuntia itsenäistä työskentelyä.
- Teemaopinnot on tarkoitettu ensisijaisesti yli 13-vuotiaille, mutta harkinnanvaraisesti niihin voivat osallistua myös tätä nuoremmat harrastajat.

Oppilas saa jatkaa sanataiteen opiskelua siihen saakka, kunnes on täyttänyt 19 vuotta, vaikka yleiseen oppimäärään kuuluva 500 tuntia täytyisi aiemmin.

5. Opetuksen yleiset tavoitteet

Sanataiteen opinnot vahvistavat kirjoittaja- ja taiteilijaidentiteettiä sekä luovat oppilaille vertaisryhmän ja harrastusyhteisön, jossa tutustutaan sanataiteen tuottamisen eri puoliin. Sanataideopetuksessa oppilaat kehittyvät monenlaisten tekstien luomisessa ja hiomisessa, tyylien ja tekstilajien valinnassa, arvottamisessa ja monilukutaidossa.

6. Varhaisiän opintojen tavoitteet ja sisällöt

Sananmaistajat (alle 1-vuotiaat yhdessä aikuisen kanssa)

Vauvasanataiteen tavoitteena on kokonaisvaltainen iloitseminen kielen äänteistä ja rytmistä. Se on kiireetöntä yhdessäoloa, joka tukee vauvan ja vanhemman välistä vuorovaikutusta. Opetuksen sisältöinä ovat lorut, runot ja lyhyet tarinat. Niihin tutustutaan vauvaa hellitellen ja aisteja aktivoiden.

Sananmetsästäjät (1–3-vuotiaat yhdessä aikuisen kanssa)

Taaperosanataiteen tavoitteena on kokonaisvaltainen iloitseminen kielestä ja mielikuvituksesta. Se kannustaa lasta leikkimään, kuvittelemaan, loruttelemaan sekä kertomaan yhdessä aikuisen kanssa. Opetuksen keskeisimmät sisällöt ovat asioiden ja ilmiöiden ihmettely ja nimeäminen sekä tarinat, lorut ja lastenkirjat. Sanoja ja tekstejä lähestytään värien, muotojen, liikkeen ja erilaisten materiaalien avulla. Työskentelytavat ovat kokemuksellisia ja monitaiteisia.

Sananmuotoilijat (4–6-vuotiaat)

Leikki-ikäisten sanataideopetuksen tavoitteena on lapsen luovuuden ja ilmaisun ilon vahvistaminen sekä kokemuksellinen tutustuminen sanataiteen perusteisiin. Lapsi rohkaistuu omien tarinoiden ja mielipiteiden kertomiseen, tutustuu elämyksellisesti lastenkirjallisuuteen sekä harjoittelee ryhmässä toimimisen taitoja. Opetus muodostaa pohjan myöhemmälle sanataideharrastukselle.

Opetuksen keskeisimmät sisällöt ovat omien satuolentojen ja -maailmojen luominen sekä runoihin ja tarinoin tutustuminen leikin ja draaman avulla. Lisäksi lasta ohjataan tutkimaan kirjojen henkilöhahmoja, tapahtumapaikkoja, kielen ominaisuuksia ja kuvitusta. Työskentelytavat ovat kokemuksellisia ja monitaiteisia.

7. Yhteisten opintojen opintokokonaisuudet

7.1 Yhteisten opintojen tasolta toiselle etenevät tavoitteet

Sanataiteen yleiseen oppimäärään kuuluu neljä tavoitealuetta: Sanataiteilijana kehittyminen, Omaääninen kirjoittaminen, Elämyksellinen lukeminen sekä Taideprosessi ja julkaiseminen. Seuraavissa taulukoissa näkyvät näiden alueiden tasolta toiselle etenevät tavoitteet. Etenemisjärjestys on suositus ja oppilas voi aina valita yhdessä opettajan kanssa neuvotellen myös muun kuin oman ikäryhmänsä tavoitteita.

Sanataidekoulun ikäryhmät ovat

- Sananlumoojat (7–8-vuotiaat)

- Tarinatiikerit (9–10-vuotiaat)
- Tekstitaikurit (11–12-vuotiaat)
- Kirjoittajaryhmä Must(e) (13–18-vuotiaat).

7.1.1 Sanataiteilijana kehittyminen

Sananlumoojat	Tarinatiikerit	Tekstitaikurit	Kirjoittajaryhmä Must(e)
Opetuksen tavoitteena on kannustaa oppilasta tekemään havaintoja maailman ilmiöistä ja tutkimaan niiden tarinallisuutta			
• näkemään oman arjen tarinallisuus	• luomaan ryhmän yhteishenkeä yhteistoiminnallisen tarinankerronnan avulla	• huomaamaan yhteisöjen tarinoita	• tarkastelemaan kulttuurisesti jaettuja tarinoita kriittisesti • itseä kiinnostavien aiheiden tarinallisuuden tutkimiseen.
Opetuksen tavoitteena on rohkaista oppilasta löytämään ja valitsemaan itselleen tärkeää kerrottavaa kehittämällä eri aistien käyttöä ja herkkyyttä			
• rauhoittumaan läsnäoloon ja arvostamaan omia kokemuksiaan sanataiteen materiaalina • tutkimaan ympäristöä elämyksellisesti eri aistien avulla ja kertomaan tehdyistä havainnoista • arvostamaan ja pitämään tärkeänä sitä, mitä hän haluaa kertoa	• tarkastelemaan ja ilmaisemaan omia kokemuksiaan, tunteitaan ja näkemyksiään		• löytämään itselleen sopivia keinoja ympäristön tarjoamien virikkeiden hyödyntämiseksi omassa kirjoittamisessa.
Opetuksen tavoitteena on tukea oppilaan kehittymistä ja sanataiteellista näkemystä suhteessa kirjallisuuden traditioon			
	• osallisuutta erilaisissa kirjoittajayhteisöissä	• kirjallisten esikuvien löytymistä	• tietoisuutta sanataiteellisista vaikuttajista • oman paikan löytymistä sanataiteen kentällä.
Opetuksen tavoitteena on kannustaa oppilasta kehittämään omaa identiteettiään sanataiteen tuottajana			
• tekemään itsenäisiä valintoja omissa teoksissaan • tunnistamaan omaa osaamistaan	• unelmoimaan sanataideunelmia	• sanoittamaan oman sanataiteilijuutensa motiiveja • jakamaan omaa osaamistaan	• sanoittamaan oman sanataiteilijuutensa merkityksiä, tavoitteita ja vaikuttavuutta • arvostamaan oman sanataiteilijuutensa erityispiirteitä • tiedostamaan muualla tapahtuvaa oppimista ja jakamaan sitä.

7.1.2 Omaääninen kirjoittaminen

Sananlumoojat	Tarinatiikerit	Tekstitaikurit	Kirjoittajaryhmä Must(e)
Opetuksen tavoitteena on kannustaa oppilasta etsimään ilmaisun omaäänisyyttä ja luovuutta sekä antaa hänelle siihen välineet			
• huomaamaan elekielen ja puheen omaäänisyys		• tunnistamaan, kokeilemaan ja muuttamaan omaäänistä tarinankerrontatapaa	• tiedostamaan se, mistä aiheista hän haluaa kertoa tarinoita ja miten eri aiheet vaikuttavat omaan ääneen • tiedostamaan se, millaisista erilaisista äänistä oma kirjoittajan ääni koostuu.
Opetuksen tavoitteena on rohkaista oppilasta jäsentämään, kielellistämään ja sanoittamaan havaintojaan, ajatuksiaan ja tunteitaan sekä luomaan kuviteltuja todellisuuksia sanataiteen keinoin			
• käyttämään ja kehittämään mielikuvitustaan • luomaan kuviteltuja todellisuuksia konkreettisten havaintojen avulla	• luomaan kuviteltuja todellisuuksia muistikuvien ja mielikuvituksen avulla	• luomaan kuviteltuja todellisuuksia sanataiteen käsitteiden avulla	• luomaan kuviteltuja todellisuuksia niiden arvoista käsin • pohtimaan kuviteltujen todellisuuksien lainalaisuuksia ja todellisuuden rakennetta niissä.
Opetuksen tavoitteena on kannustaa oppilasta laajentamaan sanavarantoaan sekä monipuolistamaan kieltään ja ilmaisutapojaan			
• havaitsemaan sanoja ja sanallisia merkkejä	• uutta luovaan kielenkäyttöön	• pohtimaan sanavalintojen merkitystä omalle ilmaisulle	• käyttämään kielen tehokeinoja.
Opetuksen tavoitteena on harjaannuttaa oppilasta tuottamaan eri lajien mukaista sanataidetta			
	• luokittelemaan tekstejä oman mielensä mukaisiin lajeihin • kokeilemaan uteliaasti eri lajien kirjoittamista	• kokeilemaan rohkeasti eri lajien kirjoittamista • eri lajien ominaispiirteiden ja ilmaisutapojen tuottamiseen	• sisäistämään eri lajeihin liittyviä käsitteitä ja soveltamaan niitä kirjoituksissaan.
Opetuksen tavoitteena on auttaa oppilasta ymmärtämään tekstin sisällön ja muodon suhdetta eli tyylien rakentumista			
		• nimeämään tekstien tyyliä oman mielensä mukaan	• ymmärtämään, mikä on tyyli ja mistä se rakentuu • kokeilemaan eri tyyliä • erottamaan tekstin sisällön ja muodon toisistaan ja tutkimaan niiden vaikutusta toisiinsa.

7.1.3 Elämyksellinen lukeminen

Sananlumoojat	Tarinatiikerit	Tekstitaikurit	Kirjoittajaryhmä Must(e)
Opetuksen tavoitteena on rohkaista oppilasta eläytymään lukemaansa ja kuulemaansa sekä jakamaan lukukokemuksiaan			
• eläytymään lukemaansa ja kuulemaansa leikin, kuvan tai draaman keinoin	• arvostamaan omaa lukukokemustaan	• esittämään tunteensa, ajatuksensa ja mielikuvansa sekä oman mielipiteensä tekstistä	• näkemään henkilökohtaisen kokemusmaailman vaikutus eläytymiseen ja lukukokemukseen • arvottamaan lukemaansa.
Opetuksen tavoitteena on kannustaa oppilasta tutustumaan sanataiteen lajeihin ja ilmaisukeinoihin, myös monimuotoisiin teksteihin			
	• ymmärtämään teksteinä kirjoitusta, kuvaa, suullista kerrontaa ja kehoillista ilmaisua sekä niiden yhdistelmiä	• lukemaan monimuotoisia tekstejä • löytämään itselle merkityksellisiä sanataiteen muotoja	• ymmärtämään, miten oma kokemusmaailma ja kulttuuri vaikuttavat sanataiteen muotojen lukemiseen.
Opetuksen tavoitteena on kannustaa oppilasta luovaan lukemiseen ja löytämään erilaisia lukemisen tapoja suhteessa sanataiteen ympäristöihin			
	• ylläpitämään lukemisen iloa	• tuottamaan uutta laajan tekstikäsityksen mukaista tekstiä • löytämään itselleen merkityksellisiä lukemisen ympäristöjä	• mukauttamaan omaa lukemisen tapansa julkaisualustaan sopivaksi.

7.1.4 Taideprosessi ja julkaiseminen

Sananlumoojat	Tarinatiikerit	Tekstitaikurit	Kirjoittajaryhmä Must(e)
Opetuksen tavoitteena on innostaa oppilasta tutustumaan sanataiteen tuottamisen prosessin eri vaiheisiin			
• löytämään erilaisia teoksen ideoinnin keinoja	• löytämään keinoja muokata idea sanataideteokseksi	• tutustumaan teoksen muokkaamisen taitoihin	• ylläpitämään muokkaamisen motivaatiota • vaihtamaan joustavasti teoksen muokkaamisen menetelmiä ja työskentelemään tekstin parissa välillä myös intuitiivisesti • arvostamaan ja arvioimaan omia työskentelytapojaan.
Opetuksen tavoitteena on harjaannuttaa oppilasta tuottamaan sanataideteoksia tavoitteellisesti			
		• määrittelemään itse työskentelynsä ja teoksensa tavoitteet • hyväksymään se, että erilaiset tavoitteet ovat keskenään samanarvoisia	• kohtaamaan pitkäjänteiseen työskentelyyn liittyviä tunteita • tekemään valintoja ja näin kehittämään tekstiä haluamaansa suuntaan.
Opetuksen tavoitteena on kannustaa oppilasta antamaan ja vastaanottamaan palautetta sekä kohtaamaan sanataiteen tuottamiseen liittyvää keskeneräisyyttä			
• vuorovaikutukseen palautetilanteissa	• antamaan ja vastaanottamaan palautetta teoksen sisällöstä	• antamaan ja vastaanottamaan palautetta teoksen eri vaiheissa	• näkemään palautteen tilannesidonnaisuus ja kohtaamaan palautteen antamiseen ja vastaanottamiseen liittyviä tunteita • hyväksymään se, että teoksen keskeneräisyys on suhteessa sen tarkoitukseen.
Opetuksen tavoitteena on kannustaa ja rohkaista oppilasta jakamaan ja julkaisemaan sanataideteoksiaan			
• jakamaan teoksiaan oman parin tai oman ryhmän kesken		• jakamaan teoksiaan niiden eri vaiheissa	• julkaisemaan teoksiaan erilaisilla julkaisualustoilla • kohtaamaan ja jakamaan tekstin julkaisemiseen liittyviä tunteita • kohtaamaan lukijoita.

7.2 Yhteisten opintojen opintokokonaisuudet ja niiden sisällöt

Sanataiteen yleisen oppimäärän yhteisissä opinnoissa tutustutaan tekstien eri lajeihin kaunokirjallisuudesta mediateksteihin sekä niiden kielellisiin ja kuvallisiin ilmaisukeinoihin. Tekstejä ideoidessa ja muokatessa myös oma taidekäsitys ja vuorovaikutus taiteen kanssa kehittyvät.

Sanataidekoulussa on käytössä neljä opintokokonaisuutta, jotka toteutetaan eri lukuvuosina seuraavassa järjestyksessä: Hahmot ja miljööt, Tarinat, Kieli ja tunteet sekä Liikkuvat, näkyvät ja kuuluvat sanat. Oppilas voi suorittaa opiskeluaikanaan saman kokonaisuuden monta kertaa, sillä opintokokonaisuuksien sisällöt etenevät ikäryhmittäin tasolta toiselle.

Opettaja valitsee opetuksessa painotettavat sisällöt ryhmän kiinnostuksen kohteiden ja aiemmin hankitun osaamisen perusteella. Opetuksessa kerrataan tarpeen mukaan myös aiempien ikätasojen sisältöjä. Oppilas voi halutessaan työskennellä myös muiden ikätasojen sisältöjen parissa, mikäli ne tukevat hänen omia taitojaan ja tavoitteitaan.

Jokaisessa opintokokonaisuudessa käytetään eniten aikaa Omaääniseen kirjoittamiseen ja Elämykselliseen lukemiseen. Ne ovat keskenään tasavahvoja alueita. Sanataiteilijana kehittyminen sekä Taideprosessi ja julkaiseminen ovat ajankäytöllisesti hieman edellisiä suppeampia alueita.

Eri tekstilajit ovat mukana jokaisessa opintokokonaisuudessa, mutta niitä painotetaan seuraavasti:

- Hahmot ja miljööt -kokonaisuus painottuu draamaan
- Tarinat-kokonaisuus painottuu proosaan
- Kieli ja tunteet -kokonaisuus painottuu lyriikkaan
- Liikkuvat, näkyvät ja kuuluvat sanat -kokonaisuus painottuu monimuotoisiin teksteihin.

Taideprosessi ja julkaiseminen -tavoitteen sisältöjen alla mainittu Sanakalastaja on sanataidekoulun oppilaiden töistä koostuva jokavuotinen julkaisu. Sanakalastaja seuraa aikaansa, joten laajan tekstikäsityksen mukaisesti se voidaan toteuttaa perinteisen lehden sijaan esimerkiksi näyttelynä, esityksenä, videoteoksena tai blogina.

7.2.1 Hahmot ja miljö

SANANLUMOOJAT 40 t	TARINATIIKERIT 60 t	TEKSTITAIKURIT 60 t	KIRJOITTAJARYHMÄ MUST(E) 60 t
SANATAITEILIJANA KEHITTYMINEN			
Erilaisissa miljöissä seikkailu.	Erilaisiin miljöisiin ja hahmoihin liittyvät mieltymykset.	Erilaisten miljöiden ja hahmojen tarkkailu ja ideoiden poimiminen niistä.	Itselle merkityksellisen kerrottavan löytäminen miljöistä ja hahmoista.
Minä kirjoittajana.	Minä kirjailijana, omien kirjoittajayhteisöjen nimeäminen.	Suosikkikirjailijoiden tuotanto, oman kirjoittamisen sijoittuminen kirjallisuuden nykyisessä kentässä.	Kirjalliset esikuvat, oma rooli erilaisissa kirjoittajayhteisöissä ja oma paikka kirjallisuuden traditiiossa, omat taiteen määritelmät.
Minä itse, oman arjen paikat.	lhailemani hahmot ja unelmieni miljööt.	Omat henkiset ja fyysiset juuret.	Ympäristön ja lukijan vaikutus omaan taiteilijuuteen.
OMAAÄNINEN KIRJOITTAMINEN			
Omasta itsestä kirjoittaminen.	Omasta elämästä kirjoittaminen.	Roolissa kirjoittaminen. Miljö- ja hahmokuvausten omaäänisyys.	Erilaisten kertojanäänien tunnistaminen tekstistä.
Roolileikit. Arkinen maisema mielikuvitusmaailmana.	Mielikuvitusmaailmojen luominen ja niistä kirjoittaminen. Hahmolähtöinen kirjoittaminen. Luonto miljöönä.	Miljöön ja tarinan välinen suhde. Rakennettu ympäristö miljöönä.	Miljöön ja henkilöiden välinen suhde. Mielentila miljöönä. Arvot ja todellisuuden rakenne eri miljöissä.
Henkilöhahmon ulkoiset piirteet ja tapahtumapaikka. Runon hahmot. Dialogin merkitseminen.	Henkilöhahmon tyyppi ja tavoitteet, sivuhenkilöt. Miljöokuvaus. Runon maisema. Käsikirjoittaminen, kohtauksen vaihtuminen.	Henkilöhahmon ulkoinen ja sisäinen jännite. Hahmo- ja miljöokuvaus runon keinoin. Dialogi henkilökuvausena, hahmon puhetapa, parenteesit.	Genrelle ominaiset miljööt ja hahmot, henkilöhahmon kehitys, luonne ja temperamentti. Hahmon vaikutus kieleen, monologi.
Oppilaiden toivesisältö.	Oppilaiden toivesisältö.	Oppilaiden toivesisältö.	Oppilaiden toivesisältö.
ELÄMYKSELLINEN LUKEMINEN			
Yhteinen lukukirja. Itse tuotetun tai luetun tekstin hahmojen ja miljöiden siirtäminen omaan leikkiin.	Kirjaesittely. Oman tekstin esittely. Itse tuotetun tai luetun tekstin hahmoihin ja miljööseen eläytyminen.	Oman lukukokemuksen jakaminen sanataiteen käsitteiden avulla. Hahmo- ja miljöölähtöinen lukeminen. Teksti arjen ympäristön peilinä.	Luetun arvottaminen. Oman kokemusmaailman, kulttuuritaustan ja omien arvojen vaikutus hahmojen tulkintaan. Teksti ympäröivän todellisuuden peilinä.

		Eri julkaisumuodoissa oleviin teksteihin tutustuminen hahmojen ja miljöön näkökulmasta.	Erilaisten julkaisumuotojen arvottaminen. Genren vaikutus hahmojen ja miljöön tulkintaan.
	Draaman käyttäminen oman teoksen lähtökohdana.	Draaman muokkaaminen uudeksi teokseksi.	Draaman muokkaaminen uudeksi teokseksi itseä kiinnostavalle julkaisualustalle. Eri julkaisualustoihin sopivat lukemisen tavat. Tekstin dramatisointi käsikirjoitukseksi.
TAIDEPROSESSI JA JULKAISEMINEN			
Monipuoliset ideointitavat.	Idean jalostaminen tekstiksi.	Oman tekstin muokkaaminen ja tavoitteiden asettaminen omalle työskentelylle.	Erilaisten muokkaamistapojen etsiminen ja soveltaminen omaan tekstiin. Kirjoittamisprosessin tavoitteellisuus ja tiedostamattomuus sekä siihen liittyvät tunteet.
Valmiin teoksen jakaminen parille tai ryhmälle. Tekstin sisällöstä keskustelu.	Tekstin vahvuudet esiin nostava palaute.	Valmiin tai keskeneräisen tekstin jakaminen parille tai ryhmälle. Tekstin kehityskohteet esiin nostava palaute.	Tekstin julkaiseminen erilaisilla julkaisualustoilla. Tulkitseva palaute ja palautteeseen liittyvät tunteet. Lukijoiden kohtaaminen.
Sanakalastaja mielikuvi- tusmaailman ja siellä elävien hahmojen opaskirjana tai näyttelynä.	Sanakalastaja mielikuvi- tusmaailman opaskirjana tai näyttelynä.	Sanakalastaja draamakäsikirjoituksena, monologitai dialogiesityksenä.	Sanakalastaja henkilö- hahmoblogina.
MUUTA OPINTOJAKSOON KUULUVAA			
Seikkailuretki lähiympäristöön.	Monitaiteinen ilta.	Vierailu kulttuuritapahtumassa tai jaksoon sopivassa miljöössä.	Sanataidetapahtuman järjestelyihin osallistuminen.

7.2.2 Tarinat

SANANLUMOOJAT 40 t	TARINATIIKERIT 60 t	TEKSTITAIKURIT 60 t	KIRJOITTAJARYHMÄ MUST(E) 60 t
SANATAITEILIJANA KEHITTYMINEN			
Omassa arjessa koetut tapahtumat, toden ja kuvitellun ero.	Ihmetyksen aiheiden tarinallistaminen.	Tarinat eri ilmiöiden takana.	Kulttuurin tapojen ja käytänteiden taustalla olevat tarinat. Erilaiset maailmanselitykset sekä niiden merkitys itselle ja yhteisölle.
	Yhteistoiminnallinen tarinankerronta.	Interaktiivinen tarinankerronta.	Omien arvojen ja yhteisön arvojen vaikutus tarinankerrontaan. Intuitiivinen tarinankerronta.
	Suullinen tarinankerronta.	Suullisen tarinankerronnan merkitys itselle.	Oman suullisen tarinankerronnan erikoispiirteet.
Itseä kiinnostavat asiat.	Itseä kiinnostavat aiheet.	Oman elämän tarinat.	Oman elämän tarinoiden vaikutus omaan sanataideidentiteettiin.
OMAAÄNINEN KIRJOITTAMINEN			
Aistihavaintojen tarinallistaminen. Tarinankerrontaleikit.	Omien kokemusten ja muistojen tarinallistaminen. Tarinankerrontapelit.	Tarinan jäsentäminen kertomukseksi.	Omien arvojen vaikutus kertomuksen jäsentämiseen. Genren vaikutus kertomuksen rakentamiseen.
		Faktan ja fiktion sekoittaminen uudeksi tarinaksi.	Fiktiivinen tietokirjoittaminen.
Tarinan aihe, perus rakenne ja muutos tarinassa. Runon ja tarinan ero, säe, runon aihe.	Tarinan aloitukset, käänekohdat, lopetukset ja tekstin nimeäminen. Minä- ja hän-kertoja. Säteiden järjestys. Dialogi tarinan kuljettajana.	Tarinan, kertomuksen ja juonen ero, lukijan koukuttaminen. Kaikkietävä kertoja, suora ja epäsuora kerronta, kerronnan tempo. Sätejako. Runon puhuja. Kohtaukset tarinan kuljettajana.	Tekstin teema, siirtymä, ennakointi ja takauma. Jännitteiden luominen ja niiden purkaminen. Kertojan fokalisaatio, minäkertojan sisäinen maailma. Kertojan etäisyys, näkyvyys ja luotettavuus. Proosaruno. Kohtauksen sisäinen rakenne ja kohtauksen välinen rakenne.
		Eri tyylien kokeilu.	Genren vaikutus tyyliin.
Oppilaiden toivesisältö.	Oppilaiden toivesisältö.	Oppilaiden toivesisältö.	Oppilaiden toivesisältö.

ELÄMYKSELLINEN LUKEMINEN			
Yhteinen lukukirja. Itse tuotetun tai luetun tarinan siirtäminen omaan leikkiin.	Kirjaesittely. Oman tekstin esittely. Itse tuotetun tai luetun tekstin tarinaan eläytyminen.	Oman lukukokemuksen jakaminen sanataiteen käsitteiden avulla. Juonilähtöinen lukeminen. Teksti arjen tapahtumien peilinä.	Luetun arvottaminen. Oman kokemusmaailman, kulttuuritaustan ja omien arvojen vaikutus juonen tulkintaan. Teksti oman yhteisön tarinoiden peilinä.
		Eri julkaisumuodoissa oleviin teksteihin tutustuminen juonen näkökulmasta.	Erilaisten julkaisumuotojen arvottaminen. Genren vaikutus juonen tulkintaan.
	Proosan käyttäminen oman teoksen lähtökohdaksi.	Proosan muokkaaminen uudeksi teokseksi.	Proosan muokkaaminen uudeksi teokseksi itseä kiinnostavalle julkaisualustalle. Eri julkaisualustoihin sopivat lukemisen tavat. Toisen tekstilajin muokkaaminen proosaksi.
TAIDEPROSESSI JA JULKAISEMINEN			
Monipuoliset ideointitavat.	Idean jalostaminen tekstiksi.	Oman tekstin muokkaaminen ja tavoitteiden asettaminen omalle työskentelylle.	Erilaisten muokkaamistapojen etsiminen ja soveltaminen omaan tekstiin. Kirjoittamisprosessin tavoitteellisuus ja tiedostamattomuus sekä siihen liittyvät tunteet.
Valmiin teoksen jakaminen parille tai ryhmälle. Tekstin sisällöstä keskustelu.	Tekstin vahvuudet esiin nostava palaute.	Valmiin tai keskeneräisen tekstin jakaminen parille tai ryhmälle. Tekstin kehityskohteet esiin nostava palaute.	Tekstin julkaiseminen erilaisilla julkaisualustoilla. Tulkitseva palaute ja palautteeseen liittyvät tunteet. Lukijoiden kohtaaminen.
Sanakalastaja lehtenä, tekstikokoelmana tai -näyttelynä.	Sanakalastaja lehtenä, tekstikokoelmana tai -näyttelynä.	Sanakalastaja lehtenä, tekstikokoelmana tai -näyttelynä.	Sanakalastaja lehtenä, tekstikokoelmana tai -näyttelynä.
MUUTA OPINTOJAKSOON KUULUVAA			
Seikkailuretki lähiympäristöön.	Monitaiteinen ilta.	Vierailu kulttuuritapahtumassa.	Sanataidetapahtuman järjestelyihin osallistuminen.

7.2.3 Kieli ja tunteet

SANANLUMOOJAT 40 t	TARINATIIKERIT 60 t	TEKSTITAIKURIT 60 t	KIRJOITTAJARYHMÄ MUST(E) 60 t
SANATAITEILIJANA KEHITTYMINEN			
Tunteen muuttuminen toiseksi arkisissa tilanteissa.	Tunteisiin vaikuttavat tarinat arjessa. Tarinoinnin merkitys yhteenkuuluvuuden tunteelle.	Tarinat omien tunteiden takana.	Omien tunteiden mukaisesti tai niiden vastaisesti tarinointi.
Omiin aistihavaintoihin liittyvät tunteet. Omien tunteiden nimeäminen ja arvostaminen.	Omista aistikokemuksista ja tunteista kertominen.	Merkityksenanto omille aistikokemuksille ja tunteille.	Etäännyttäminen omista aistikokemuksista ja tunteista kertomisessa.
Omat sanataiteelliset mieltymykset.	Sanataideharrastuksen herättämät tunteet ja omat sanataideunelmat.	Sanataideharrastuksen motiivit.	Sanataideharrastuksen tavoitteet, merkitys ja vaikuttavuus. Omaan taiteilijuuteen liittyvät tunteet, julkisen ja yksityisen minän välisen rajan määrittely.
OMAÄÄNINEN KIRJOITTAMINEN			
Tunteiden ilmaisu ele- kielellä ja äänenpainoil- la.	Tunteiden kirjoittaminen.	Oman tunneilmaisun ja kielenkäyttötavan erityispiir- teet. Omien tunteiden käsit- tely kirjoittamalla.	Oman ilmaisun vastuulli- suus ja eettisyys. Itselle tärkeisiin aiheisiin liittyvät tunteet.
Tunteiden muistiinmer- kitseminen.	Kuviteltujen todellisuuksi- en kirjoittaminen tuntei- den avulla.	Kuviteltujen todellisuuksien kirjoittaminen muistojen avulla.	Kielilähtöinen kirjoittami- nen. Lukijan empatian herättäminen ja tekstin muut vaikutuskeinot. Teksti- tunnekaarien rakenta- minen.
Itselle tärkeät sanat.	Sanojen järjestely ja luo- kittelu. Itse keksityt sanat.	Sanojen assosiaatiot ja sanoihin liittyvät tunteet. Sanavalintojen tarkkuus. Synonyymit, tunnetilan vaikutus sanavalintoihin.	Kielen käyttö eri yhteyksis- sä, kielen uudistaminen. Tunnetilan vaikutus kielen rytmiin. Sanavalintojen tilanne- ja arvosidonnai- suus.
Kielen selkeys ja ym- märrettävyys. Alkuso- in- tu, riimipari ja lorut.	Tekstin aikamuodot. Säe, säkeistö, vertauskuva, personifikaatio, aakkos- runot, nonsense. Puhujan näyttäminen dialogissa.	Näyttämisen ja selittämisen ero. Inversio, metafora, runokaavat. Dialogin sana- valinnat, kirjoitetun ja puhu- tun kielen ero.	Genrelle ominainen kieli. Mitallinen ja vapaamittai- nen runo, symboli ja alle- goria. Dialogin tunneilmai- su.
		Omien tekstien tyylien ni- meäminen.	Genren vaikutus kielen tyyliin.
Oppilaiden toivesisältö.	Oppilaiden toivesisältö.	Oppilaiden toivesisältö.	Oppilaiden toivesisältö.

ELÄMYKSELLINEN LUKEMINEN			
Yhteinen lukukirja. Itse tuotetun tai luetun tekstin tunnelman siirtäminen omaan leikkiin.	Kirjaesittely. Oman tekstin esittely. Tunne- tai kielilähtöinen lukeminen.	Oman lukukokemuksen jakaminen sanataiteen käsitteiden avulla. Itse tuotetun tai luetun tekstin tunnemaailmaan eläytyminen. Kielilähtöinen lukeminen. Teksti omien tunteiden peilinä.	Luetun arvottaminen. Oman kokemusmaailman, kulttuuritaustan ja omien arvojen vaikutus tekstin herättämiin tunteisiin. Teksti oman identiteetin ja maailmankuvan peilinä.
		Eri julkaisumuodoissa oleviin teksteihin tutustuminen tunteiden ja kielen näkökulmasta.	Eri laisten julkaisumuotojen arvottaminen. Genren vaikutus tekstin tulkintaan.
	Lyriikan käyttäminen oman teoksen lähtökoh- tana.	Lyriikan muokkaaminen uudeksi teokseksi.	Lyriikan muokkaaminen uudeksi teokseksi itseä kiinnostavalle julkaisualus- talle. Eri julkaisualustoihin sopivat lukemisen tavat. Toisen tekstilajin muok- kaaminen lyriikaksi.
TAIDEPROSESSI JA JULKAISEMINEN			
Monipuoliset ideointita- vat.	Idean jalostaminen teks- tiksi.	Oman tekstin muokkaami- nen ja tavoitteiden asetta- minen omalle työskentelyl- le.	Eri laisten muokkaamista- pojen etsiminen ja sovel- taminen omaan tekstiin. Kirjoittamisprosessin ta- voitteellisuus ja tiedosta- mattomuus sekä siihen liittyvät tunteet.
Valmiin teoksen jakami- nen parille tai ryhmälle. Tekstin sisällöstä kes- kustelu.	Tekstin vahvuudet esiin nostava palaute.	Valmiin tai keskeneräisen tekstin jakaminen parille tai ryhmälle. Tekstin kehitys- kohteet esiin nostava pa- laute.	Tekstin julkaiseminen eri- laisilla julkaisualustoilla. Tulkitseva palaute ja pa- lautteeseen liittyvät tunteet. Lukijoiden kohtaaminen.
Sanakalastaja runoanto- logiana, -näyttelynä tai - esityksenä.	Sanakalastaja runoanto- logiana, -näyttelynä tai - esityksenä.	Sanakalastaja runoantolo- giana, -näyttelynä tai - esityksenä.	Sanakalastaja runoantolo- giana tai runopuulaakina.
MUUTA OPINTOJAKSOON KUULUVAA			
Seikkailuretki lähiympä- ristöön.	Monitaiteinen ilta.	Vierailu kulttuuritapahtu- massa.	Sanataidetapahtuman järjestelyihin osallistumi- nen.

7.2.4 Liikkuvat, näkyvät ja kuuluvat sanat

SANANLUMOOJAT 40 t	TARINATIIKERIT 60 t	TEKSTITAIKURIT 60 t	KIRJOITTAJARYHMÄ MUST(E) 60 t
SANATAITEILIJANA KEHITTYMINEN			
	Eri taiteenlajien havainnointi.	Eri taiteenlajien tarinallisuuden tutkiminen.	Itselle merkityksellisen kerrottavan löytäminen taiteen eri lajeista.
Eri aistien kokeilu.	Mieluisan ja luontevan aistin tiedostaminen. Aistihavaintojen monipuolisuus.	Aistien joustava vaihtelu. Aistihavaintojen tarkkuus.	Arvojen vaikutus havainnointiin. Havaintojen vaikutusten jäsentely ja luokittelu eri tavoin. Intuition merkitys sanataiteilijalle.
	Eri taiteenlajeihin liittyvät mieltymykset.	Muualta saatujen taidekokemusten jakaminen ja niiden vaikutus sanataiteelliseen työskentelyyn.	Muiden taiteenlajien vaikutus omaan taiteilijuuteen.
OMAAÄNINEN KIRJOITTAMINEN			
Liikkeen, puheen ja elekielen tiedostaminen. Erilaisten ilmaisutapojen katselu ja kuuntelu.	Liikkeen, puheen ja elekielen erojen havainnointi. Erilaisten ilmaisutapojen kokeilu ja sanoittaminen. Liikkeen ja puheen omaäänisyys.	Liikkeen, puheen ja elekielen tietoinen muuttaminen. Erilaisten ilmaisutapojen näkyminen tekstissä. Suullisen tarinankerronnan omaäänisyys.	Liikkeen, puheen ja elekielen avulla vaikuttaminen. Aiheen vaikutus erilaisiin ilmaisutapoihin. Tekstin sisällön ja rakenteen omaäänisyys.
Aistit mielikuvituksen herättäjinä. Kuvan ja kirjoittamisen yhdistäminen.	Aistit muistikuvien herättäjinä. Liikkeen ja kirjoittamisen yhdistäminen.	Aistit sanataiteellisen työskentelyn herättäjinä. Äänen ja kirjoittamisen yhdistäminen.	Synestesia. Lukijan eläyttäminen kertojan aistihavaintoihin.
Merkkien ja kuvien sanallistaminen sekä niillä leikittely.	Uusien merkkien ja kuvien keksiminen. Sanojen ulkoasulla leikittely.	Merkkien ja kuvien käyttäminen ilmaisun tehokeinoina. Sanojen sointiväriä leikittely.	Kielen ja ilmaisun sävyillä leikittely.
Tarinan kertominen kuvilla tai äänillä.	Sarjakuva, kuvaruno, kuunnelma.	Äänirunous.	Digitaalinen tarinankerronta ja digitaalinen runous.
Tekstin ulkonäön ja sisällön yhtenevyys.	Tekstin ulkonäkö sisällön tehokeinona. Tekstin jäsentely väreinä tai muutoina.	Tekstin jäsentely ja muoto sisällön tehokeinona.	Muiden taiteenlajien tyyli- ja muotojen vaikutus omaan tekstiin.
Oppilaiden toivesisältö.	Oppilaiden toivesisältö.	Oppilaiden toivesisältö.	Oppilaiden toivesisältö.
ELÄMYKSELLINEN LUKEMINEN			
Yhteinen lukukirja. Itse tuotetun tai luetun tekstin aistihavaintojen siirtäminen leikkiin.	Kirjaesittely. Oman tekstin esittely. Itse tuotetun tai luetun tekstin aistihavaintoihin eläytyminen.	Oman lukukokemuksen jakaminen sanataiteen käsitteiden avulla. Aisti- ja tunteellinen lukeminen.	Luetun arvottaminen. Oman kokemusmaailman, kulttuuri- ja omien arvojen vaikutus lukukokemukseen.

		Eri julkaisumuodoissa oleviin teksteihin tutustuminen aistien näkökulmasta.	Erilaisten julkaisumuotojen arvottaminen. Genren vaikutus lukemiseen.
	Monimuotoisen tekstin käyttäminen oman teoksen lähtökohtana.	Monimuotoisen tekstin tai toisen taiteenlajin teoksen muokkaaminen uudeksi teokseksi.	Monimuotoisen tekstin muokkaaminen uudeksi teokseksi itseä kiinnostavalle julkaisualustalle. Eri julkaisualustoihin sopivat lukemisen tavat. Toisen taiteenlajin teoksen ilmaisukeinojen tutkiminen ja niiden käyttäminen oman teoksen luomisessa. Sanataiteen erityisyys suhteessa muihin taiteenlajeihin.
TAIDEPROSESSI JA JULKAISEMINEN			
Monipuoliset ideointitavat.	Idean jalostaminen tekstiksi.	Oman tekstin muokkaaminen ja tavoitteiden asettaminen omalle työkentelylle.	Erilaisten muokkaamistapojen etsiminen ja soveltaminen omaan tekstiin. Kirjoittamisprosessin tavoitteellisuus ja tiedostamattomuus sekä siihen liittyvät tunteet.
Valmiin teoksen jakaminen parille tai ryhmälle. Tekstin sisällöstä keskustelu	Tekstin vahvuudet esiin nostava palaute.	Valmiin tai keskeneräisen tekstin jakaminen parille tai ryhmälle. Tekstin kehityskohteet esiin nostava palaute.	Tekstin julkaiseminen erilaisilla julkaisualustoilla. Tulkitseva palaute ja palautteeseen liittyvät tunteet. Lukijoiden kohtaaminen.
Sanakalastaja sarjakuvana.	Sanakalastaja sarjakuvana, musiikkisatuna tai moniaistisena teoksena.	Sanakalastaja videoteoksena, musiikkisatuna tai moniaistisena teoksena.	Sanakalastaja videoteoksena, monimuotoisena verkkotekstinä tai performanssina.
MUUTA OPINTOJAKSOON KUULUVAA			
Seikkailuretki lähiympäristöön.	Monitaiteinen ilta.	Vierailu kulttuuritapahtumassa.	Sanataidetapahtuman järjestelyihin osallistuminen.

8. Teemaopintojen opintokokonaisuudet, niiden tavoitteet ja laskennalliset laajuudet

Tässä on esitelty teemojen eri tavoitealueista poimitut tavoitteet. Teemojen tarkemmat sisällöt päätetään ryhmän taitojen ja toiveiden mukaan.

8.1 Opintokokonaisuuksiin sisältyvät teemat

Opintokokonaisuuksiin sisältyvien teemojen laskennallinen laajuus on 25 tuntia, johon sisältyy viisi tuntia itsenäistä työskentelyä.

Hahmot ja miljööt -kokonaisuuden teema: Draama

Tarinat-kokonaisuuden teema: Proosa

Kieli ja tunteet -kokonaisuuden teema: Lyriikka

Näiden kokonaisuuksien tavoitteet:

- harjaannuttaa oppilasta tuottamaan sanataidetta ja kokeilemaan eri kirjallisuuden lajeja
- kannustaa oppilasta laajentamaan sanavarantoaan sekä monipuolistamaan kieltään ja ilmaisutapojaan
- rohkaista oppilasta eläytymään lukemaansa ja kuulemaansa sekä jakamaan lukukokemuksiaan
- kannustaa oppilasta tutustumaan sanataiteen traditioon ja perehtymään erilaisiin lukemisen tapoihin, myös monimuotoisten tekstien tulkitsemiseen.

Liikkuvat, näkyvät ja kuuluvat sanat -kokonaisuuden teema: Monitaiteiset menetelmät

Ilmiölähtöinen tutustuminen eri taiteenlajien menetelmiin.

Tavoitteet:

- kannustaa oppilasta tutkimaan erilaisia tapoja tuottaa sanataidetta
- kannustaa oppilasta etsimään taiteilijuuden yhteisiä piirteitä ja työtapoja muiden taiteenalojen kanssa
- kannustaa oppilasta ymmärtämään kirjoitusprosessin eri vaiheita omassa sanataiteen tekemisen tavassaan ja tutkimaan muitten taiteenlajien syntyprosesseja
- kannustaa ja rohkaista oppilasta jakamaan ja julkaisemaan sanataideteoksiaan myös yhteistyössä muiden taiteenalojen kanssa
- rohkaista oppilasta tutustumaan myös yhteisöllisesti tuotettuun sanataiteeseen ja sen traditioon.

8.2 Vapaavalintaiset teemat

Vapaavalintaisten teemojen laskennallinen laajuus on 15 tuntia, johon sisältyy viisi tuntia itsenäistä työskentelyä.

Verkkoviestintä

Oppilaat tuottavat ajankohtaista sisältöä sanataidekoulun sosiaaliseen mediaan ja verkkoon.

Tavoitteet:

- rohkaista oppilasta etsimään itselleen sopivia tapoja tuottaa sanataidetta
- tukea oppilasta osallistumaan sanataidekeskusteluun eri ympäristöissä
- harjaannuttaa oppilasta tuottamaan sanataidetta tavoitteellisesti yksin ja yhdessä.

Genret eli eri kirjoittamisen lajit

Lukuvuoden opintojaksoon liittyvä, oppilaiden toivomaan genreen keskittyvä opintokokonaisuus, jossa käsitellään kyseisen genren ominaispiirteitä esimerkiksi tekstin tyylin, tyypillisten henkilöhahmojen tai tarinan rakenteen kautta.

Tavoitteet:

- harjaannuttaa oppilasta tuottamaan sanataidetta ja kokeilemaan eri kirjallisuuden lajeja
- auttaa oppilasta havainnoimaan tyylien rakentumista.

Henkilöhahmot

Oman henkilöhahmon luomiseen keskittyvä opintokokonaisuus, jossa kirjallinen ja suullinen kertonta ja esittäminen mahdollistavat hahmon olemuksen monipuolisen kuvailun. Kokonaisuudessa voidaan hyödyntää yhteistoiminnallista kirjoittamista, eri tekstilajeja sekä monimediaisuutta.

Tavoitteet:

- rohkaista oppilasta etsimään itselle sopivia tapoja tuottaa sanataidetta
- kannustaa oppilasta laajentamaan sanavarantoaan sekä monipuolistamaan kieltään ja ilmaisutapojaan
- harjaannuttaa oppilasta tuottamaan sanataidetta tavoitteellisesti yksin ja yhdessä.

Lukupiiri

Lukemisesta ja lukukokemuksista keskustelua sekä omien kirjallisten esikuvien esittelyä.

Tavoitteet:

- tukea oppilasta osallistumaan sanataidekeskusteluun eri ympäristöissä
- rohkaista oppilasta eläytymään lukemaansa ja kuulemaansa sekä jakamaan lukukokemuksiaan

- kannustaa oppilasta tutustumaan sanataiteen traditioon ja perehtymään erilaisiin lukemisen tapoihin, myös monimuotoisten tekstien tulkitsemiseen
- rohkaista oppilasta tutustumaan myös yhteisöllisesti tuotettuun sanataiteeseen ja sen traditioon.

Palaute

Oman tekstin perusteellista käsittelyä ryhmän palautteen avulla.

Tavoitteet:

- innostaa oppilasta työskentelemään tavoitteellisesti
- auttaa oppilasta havainnoimaan tyylien rakentumista
- kannustaa oppilasta ymmärtämään kirjoitusprosessin eri vaiheita omassa sanataiteen tekemisen tavassaan
- harjaannuttaa oppilasta tuottamaan sanataidetta tavoitteellisesti yksin ja yhdessä
- kannustaa oppilasta antamaan ja vastaanottamaan palautetta.

Sanataiteesta voimaa

Omien voimavarojen tiedostamista ja vahvistamista sanataiteen ja keskustelujen avulla lempeässä ilmapiirissä. Kokonaisuudessa keskitytään kirjoittamisen ja lukemisen herättämiin tunteisiin ja ajatuksiin, ei tekstin muokkaamiseen tai arviointiin.

Tavoitteet:

- kannustaa oppilasta tutkimaan erilaisia tapoja tuottaa sanataidetta
- rohkaista oppilasta etsimään itselle sopivia tapoja tuottaa sanataidetta
- auttaa oppilasta havaitsemaan sanataiteen kirjoittamisen ja lukemisen hyvinvointivaikutuksia ja löytämään luovia työkaluja oman hyvinvoinnin lisäämiseksi
- tukea oppilasta rauhoittumaan läsnäoloon sekä kehittämään itseilmaisua ja -tuntemusta sanataiteen avulla.

Toiveteema

Toiveteeman tavoitteissa otetaan huomioon kaikki neljä tavoitealuetta ja sen sisällöt päätetään oppilaiden toiveiden mukaan.

Sanataideleiri 15–25 t

Leiri on tarkoitettu 13–18-vuotiaille. Leirin tavoitteissa otetaan huomioon kaikki neljä tavoitealuetta ja oppilaat osallistuvat sen sisältöjen suunnitteluun.

9. Oppimisen arviointi ja todistukset

Sanataidekoulussa annettava jatkuva palaute ohjaa oppilasta omien tavoitteiden suuntaiseen opiskeluun ja oman oppimisen ymmärtämiseen sekä tukee taiteilijuuden kehittymistä. Oppilaita kannustetaan omien tekstien ja oppimisen tarkasteluun sekä vertaispalautteen antoon ja vastaanottamiseen.

Opettaja antaa oppilaan kehitystä ja myönteistä minäkuvaa tukevaa sekä uuden kokeilemiseen rohkaisevaa palautetta. Oppilaita tuetaan myös palautteen saamiseen liittyvien tunteiden kohtaamisessa ja tunnetaitojen harjoittelussa.

Palautetta annetaan tuotetuista teksteistä, oppimisprosessista ja ryhmässä toimimisen taidoista. Teksteistä annettava palaute voi olla tekstin sisältöä näyttävää, tekstin vahvuuksia korostavaa, tekstin kehityskohteita esille tuovaa tai tekstiä tulkitsevaa.

Sanataidekoulussa toteutettava arviointi perustuu opetussuunnitelmassa kuvattuihin tavoitteisiin ja se suoritetaan sopivissa työskentelyn taitekohdissa. Sanataiteen yhteisten opintojen arviointi perustuu havaintoihin ja näkemykseen kielestä tyylin ja merkitysten luomisen pohjana. Arvioinnissa painotetaan sanataiteen tuottamisen ja tulkitsemisen sekä oppimaan oppimisen taitoja. Teemaopintojen arvioinnissa kiinnitetään huomiota myös reflektoinnin ja prosessinhallinnan taitoihin.

Taiteen perusopetuksen yleiseen oppimäärään ei kuulu oppilaan työskentelyn tai teosten kirjallista arviointia. Oppilaiden huoltajat saavat tiedon meneillään olevan opintojakson tavoitteista ja sisällöistä lukuvuosikirjeiden mukana.

Oppilaalle kirjoitetaan sanataiteen taiteen perusopetuksen päättötodistus, kun hän on suorittanut yleisen oppimäärän mukaiset opinnot. Päättötodistuksen sisältö on tämän opetussuunnitelman liitteenä. Mikäli oppilaan suorittama tuntimäärä ei riitä päättötodistukseen, hänelle kirjoitetaan osallistumistodistus. Lisäksi oppilaalle voidaan pyynnöstä kirjoittaa harrastustodistus esimerkiksi keskiasteen opintojen suorituksia varten.

10. Oppimäärän yksilöllistäminen

Sanataidekoulun opetus on avointa kaikille lapsille ja nuorille ja siinä huomioidaan oppimisen esteettömyys. Tarvittaessa kartoitetaan oppilaan erityistarpeet ja hänelle laaditaan yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa henkilökohtainen opetussuunnitelma. Sen tarkoitus on varmistaa, että oppilas voi kehittää taitojaan omista lähtökohdistaan. Suunnitelmaan kirjataan tavoitteet, sisällöt, opiskelu-aika, opetuksen toteuttamistapa, tarvittavat tukitoimet ja arviointimenettelyt. Henkilökohtaisen opetussuunnitelman mukainen opiskelu mainitaan oppilaalle kirjoitettavissa todistuksissa.

Henkilökohtaisen opetussuunnitelman laatiminen ja sen toteuttaminen on mahdollista niiltä osin kuin sanataidekoulun resurssit siihen riittävät.

Sanataidekoulun opetussuunnitelma on laadittu siten, että oppimäärän yksilöllistämistä vapaamuotoisempi oppilaan tavoitteiden ja tarpeiden huomiointi on mahdollista.

11. Oppilaaksi ottamisen periaatteet

Sanataidekoulun uudet oppilaat ilmoittautuvat hakuaikana tulevan lukuvuoden vapaille oppilaspaikoille. Mikäli hakijoita on enemmän kuin vapaita oppilaspaikkoja, suoritetaan arvonta. Etusijalla ovat aina muualla annetusta sanataiteen taiteen perusopetuksesta siirtyvät oppilaat.

Sanataidekoulun ryhmäkoot ovat pääsääntöisesti

- varhaisiän opinnoissa 8 oppilasta
- 7–8-vuotiaiden ryhmissä 10 oppilasta
- 9–18-vuotiaiden ryhmissä 12 oppilasta.

Ryhmäkoosta joustetaan tarvittaessa ilmoittautumisten määrän, oppilaiden iän, aiemmin suoritettujen opintojen sekä oppimäärän yksilöllistämisen mukaan. Kansalaisopiston rehtori päättää oppilasvalinnoista ja ryhmistä opetuksesta vastaavan opettajan esityksen perusteella.

Opetukseen voi tulla mukaan myös lukuvuoden aikana, mikäli opetusryhmissä on tilaa. Koska yleisopinnot jatkuvat koko sanataidekoulun ajan ja koska oppilas voi määritellä tavoitteet oman osaamisensa mukaisesti, uusille oppilaille ei järjestetä tasokokeita.

Muualla suoritettujen sanataiteen taiteen perusopetuksen opinnot luetaan hyväksi esitettyjen todistusten perusteella. Hyväksilukemisesta päättää sanataidekoulun opetuksesta vastaava opettaja.

12. Yhteistyö huoltajien ja muiden tahojen kanssa

Sanataidekoulu tekee mielellään yhteistyötä huoltajien ja taiteen eri alojen toimijoiden kanssa.

Huoltajien kiinnostus ja tuki on merkittävää lapsen sanataideinnostukselle. Opetusryhmät järjestävät kutsuvieraskertoja, joiden aikana huoltaja tai muu lapselle tuttu aikuinen pääsee tutustumaan ryhmän toimintaan ja työskentelemään yhdessä sanataidekoululaisten kanssa. Lisäksi huoltajat ovat tervetulleita sanataidekoulun järjestämiin tapahtumiin.

Huoltajia kannustetaan ottamaan yhteyttä sanataidekoulun henkilökuntaan ja osallistumaan koulun kehittämiseen. Huoltajille lähetetään säännöllisesti tietoa ajankohtaisista asioista. Niistä tiedotetaan lisäksi kansalaisopiston verkkosivuilla, Pedanetissa ja sosiaalisessa mediassa.

Sanataidekoulun läheisin yhteistyökumppani on Jyväskylän kansalaisopiston muu taiteen perusopetus. Yhdessä kuvataidekoulun, musiikkikoulun ja TPO-teatterin kanssa järjestetään sekä kaikille avoimia että ainoastaan omille oppilaille tarkoitettuja monitaiteisia tapahtumia. Esimerkiksi Tarinatiikerit-ikäryhmälle järjestetään vuosittain Taiteiden ilta, jonka tavoitteena on tutustua eri taiteenalojen ilmaisukeinoihin ja yhteisiin tavoitteisiin sekä laajentaa oppilaiden taidekäsitystä.

Sanataidekoulu tekee yhteistyötä myös koulujen, päiväkotien, Jyväskylän kaupunginkirjaston, Kulttuuritalon, paikallisten taiteen perusopetuksen toimijoiden sekä muiden taide- ja kulttuurialan toimijoiden kanssa. Sanataidekoulu on avoin myös uusille yhteistyömahdollisuuksille.

13. Toiminnan jatkuva kehittäminen

Sanataidekoulun kehittämisen tärkein muoto on oppilailta saatu suullinen palaute. Opettajat tarkkailevat ryhmien toimintaa ja opetussuunnitelman toteutumista. Tarvittaessa tehdään palautekyselyjä oppilaille, huoltajille ja yhteistyökumppaneille sekä osallistutaan taiteen perusopetuksen valtakunnalliseen arviointiin.

Saatu palaute käsitellään opettajainkokouksissa ja samalla arvioidaan opetussuunnitelman päivittämisen ja muun mahdollisen kehittämisen tarve. Opetussuunnitelmaa päivitetään vähintään neljän vuoden välein.

Opettajat havainnoivat ja arvioivat jatkuvasti omaa opetustaan ja pohtivat sen kehittämistä yhdessä sanataidekoulun opettajatiimin kanssa. Opettajia kannustetaan hankkimaan täydennyskoulutusta ja koulutuksen järjestäjä sitoutuu takaamaan riittävät resurssit sitä varten. On tärkeää, että sanataidekoulun opetus on laadukasta ja vastaa sekä harrastajien tarpeita että alan yleistä kehitystä.

LIITE: Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän päättötodistus

Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän päättötodistuksen tulee sisältää seuraavat asiat:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- oppilaitoksen nimi
- taiteenala
- oppilaan nimi ja henkilötunnus
- opiskeluaika vuosina
- oppilaan suorittamat yleisen oppimäärän yhteiset opinnot
 - kunkin opintokokonaisuuden nimi ja laajuus
- oppilaan suorittamat yleisen oppimäärän teemaopinnot
 - kunkin opintokokonaisuuden nimi ja laajuus
- rehtorin allekirjoitus ja oppilaitoksen leima
- jos koulutusta järjestetään opetus- ja kulttuuriministeriön luvalla, merkitään todistukseen ministeriön myöntämän koulutuksen järjestämisluvan päivämäärä sekä päivämäärä, jolloin koulutuksen järjestäjä on hyväksynyt taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman
- kunnan omalla päätöksellään järjestämässä taiteen perusopetuksessa todistukseen merkitään taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman hyväksymispäivämäärä
- jos kunta tai asianomaisen ministeriön myöntämän taiteen perusopetuksen järjestämisluvan saanut koulutuksen järjestäjä hankkii taiteen perusopetuksesta annetussa laissa tarkoitetut palvelut julkiselta tai yksityiseltä yhteisöltä tai säätiöltä, merkitään yhteisön tai säätiön tämän sopimuksen perusteella antaman taiteen perusopetuksen todistukseen sopimuksen päivämäärä sekä päivämäärä, jolloin kunta tai asianomaisen ministeriön myöntämän taiteen perusopetuksen järjestämisluvan saanut koulutuksen järjestäjä on hyväksynyt taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman
- merkintä, että koulutus on toteutettu Opetushallituksen päättämien taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteiden 2017 mukaisesti.